



Foto: Tony Figueira

Angola – rikt land som måste välja väg

– Det är positivt att freden håller och ekonomin har växt, så att de flesta angolaner fått det bättre, säger Carlos Figueiredo, som arbetar med FN:s utvecklingsprogram UNDP i Luanda.

NÄR VI FÖRST TRÄFFADES 1993 jobbade han för den angolanska organisationen ADRA, där han fortfarande är medlem. Då, för 15 år sedan, rasade kriget som värst, krävde tusen liv om dagen och tvingade miljontals utblottade angolaner på flykt från sina hem. Nu råder fred och livet har normaliserats och Figas, som han kallas, andas viss optimism när jag åter träffar honom slutet av 2008.

Hur bedömer du läget i Angola allmänt sett?

På flera områden är läget mycket positivt. Kriget slutade ju äntligen 2002, och valet nu i september visade tydligt att freden

håller. Många oroade sig för att det skulle bli våldsbrott i samband med valet. Men så blev det inte alls, och det är väldigt glädjande. Det finns förstås fortfarande olika uppfattningar och motsättningar. Men det lugna och fredliga valet visade att kampen i fortsättningen blir politisk, inte militär.

En annan positiv aspekt är den angolanska ekonomins snabba tillväxt. Den sätter spår inte bara genom vägbyggen, broreparationer och nya skolor, utan också genom att folk i gemen bygger sig bättre bostäder, äter bättre, osv. Så i stort sett är läget mycket bättre än för fem-sex år sedan, även om det naturligtvis återstår massor att göra för att det ska bli riktigt bra.

Men allt är inte odelat positivt. Trots att valet och den politiska processen fungerade bra, finns det viss oro över att MPLA vann med hela 81 procent. Den stora övervikten innebär risker för att den framtida utvecklingslinjen förhandlas fram internt inom partiet, istället för att bli föremål för offentlig debatt.

Visserligen säger en del MPLA-medlemmar att det fredligt genomförda valet ger plats för öppnare debatt, eftersom man inte längre kan använda sig av "hotande fiender" som argument för att tysta diskussionen. Men det krävs utan tvekan stort ansvarstagande av det dominerande partiet för att åstadkomma ett öppet debattklimat. Sammanfattningsvis medförde valresultatet den stabilitet i samhället som de flesta angolaner vill ha, men samtidigt viss risk för att långtifrån alla kan delta i debatten om landets framtidsfrågor.

Även den snabba ekonomiska tillväxten kan få mindre positiva följder. Koncentrationen av rikedomar kan leda till en utveckling liknande Brasiliens. Visst kan man säga att Brasilien är rikt och modernt, men samtidigt ser man att stora samhällsgrupper utesluts från fördelarna och lever i fattigdom, brottslighet och elände. Det blir väldigt dyrt för samhället, dels därför att så många är fattiga, dels därför att mängder av mänskliga resurser går förlorade.

Hur påverkar finanskrisen och de sjunkande oljepriserna den angolanska ekonomin?

Finanskrisen har hittills inte drabbat Angola på andra sätt än med lägre oljepriser. Sämre inkomster från oljan innebär förstås att Angolas ekonomiska resurser minskar avsevärt. Samtidigt har det nog ibland under de senaste åren funnits större resurser än landet kunnat använda effektivt. I dagsläget är det egentligen viktigare att finna strategier för vettiga utvecklingsvägar än att skaffa lika stora ekonomiska resurser som de båda senaste åren.

Huvudsaken just nu är att resurserna räcker till att satsa på utvecklingen av jordbruks- och tjänstesektorerna. Det behövs inte några kapitalkrävande investeringar i jordbruket för att det ska utvecklas, utan snarare ett gynnsamt klimat i form av vägar, järnvägar och tillgång till jordbrukskrediter.

Men man kan befara att regeringen hellre vill satsa på industriella storjordbruk, bl.a. för att producera biobränsle. Det är fel väg att gå, eftersom det troligen leder till markkonflikter mellan storbolag och småbönder. Dessutom är det nästan bara utländska företag som kan satsa på den storskaliga produktionen, och de får i värsta fall stöd från angolanska staten. Det statliga stödet borde istället gå till angolanska bönder, så att de kan utöka sina odlingar, sälja mer jordbruksprodukter, tjäna mer och öka sin efterfrågan på andra varor. På så sätt stimuleras också andra sektorer av ekonomin, och småbönder kan bli medelstora jordbrukare.

De stora ekonomiska frågorna gäller alltså främst strategival:

Ska storföretag gynnas på småföretagens bekostnad? Hur tungt ska sociala frågor väga i de ekonomiska besluten? Ska snabba vinster prioriteras framför hållbarhet? Det civila samhället kan utöva påverkan genom att analysera situationen och stärka argumenten för en socialt jämlik och långsiktigt hållbar utveckling.

Kan ökande klyftor mellan rika och fattiga bli en faktor som stärker oppositionen före nästa val?

Även om missnöjet skulle växa bland vanligt folk, är det svårt att se hur oppositionspartierna kan använda sig av det och vinna tillbaka den terräng de förlorat. Det är i så fall troligare att krafter inom civilsamhället, som fackföreningar och yrkesföreningar, kan skaffa sig större tyngd och påverka utvecklingen.

Finns det grogrund för opposition inom MPLA?

Det finns förstås olika strömningar inom MPLA. Alla säger exempelvis att de vill att Angola blir "ett modernt land". Men en del menar då ett land med rättigheter och deltagande för alla, medan andra bara tänker sig ett land med skyskrapor, massor av bilar och ultramodern teknologi. Det blir säkert hårda diskussioner mellan olika falanger inom partiet, men jag tvivlar på att det under de närmaste åren går så långt som till en brytning liknande den i sydafrikanska ANC.

Vad kan den pågående decentraliseringen i Angola innebära? Kan den öka folkets deltagande och inflytande?

Decentraliseringen pågår sedan något år och stöds av bl.a. UNDP. Det handlar i första hand om att utbilda lokala administratörer så att de kan göra sitt jobb bättre och att utbilda det lokala civilsamhället så att de kan ta reda på vad administratörerna gör, reagera och påverka. En sådan lärandeprocess bidrar till demokratiseringen.

ADRA och andra aktörer från civilsamhället har redan gjort viktiga insatser genom att utbilda både lokala myndigheter och lokala föreningar på ungefär samma sätt, så att de kan förhandla med varandra. Men hittills har bara en liten del av landets distrikt uppnått en sådan demokratisk förhandlingskultur. Både regeringen och civilsamhället borde arbeta mer med detta. Nu har en del distrikt också fått särskild budget direkt från finansministeriet att använda i den lokala utvecklingen, så det finns mer pengar att förhandla om.

Demokratisering kräver ju jämställdhet. Hur står det till med jämställdheten i Angola?

På en del sätt har jämställdheten förbättrats de senaste åren. Fler kvinnor har blivit ministrar, och andelen kvinnor i parlamentet har ökat från 13 till 36 procent genom det senaste valet. Det är starka kvinnor som kan tjäna som förebilder för andra. Även inom civilsamhället tenderar jämställdheten att öka. Det är positiva tecken.

HILLEVI NILSSON